

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 220. Vtrum conuenientèr describatur productio piscium, auium, & animalium irrationalium terrestrium quinto, & sexto die facta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

que necessitare, licet possint indirecte inclinare, alterando corpus humanum. Quia luminaria non sunt signa infallibilia eorum, quæ dependeat à libero arbitrio, ut putabant plures gentiles, ideo Deus Ierem. 10. dicit: *A signis nolite timere, quæ gentes timeant*. Licet autem luminaria sint non solum signa, sed etiam causæ plurium effectuum, Moyses tamen potius dixit illa esse signa, quam causas, ne daret Hebræis occasionem idololatriæ, ut docet S. Thomas quæst. 70. artic. 2. ad 2.

9. Quæritur octauo, quo pacto Deus de luminaribus quarta die factis dixerit: *diuidant diem, ac noctem*, cum per lucem prima die productam iam facta esset diuisio diei à nocte.

Respondeo, quod licet per corpus luminosum prima die productum facta sit diuisio diei à nocte, tamen postquam ex illo corpore quarta die facta sunt luminaria, diuisio dierum à noctibus facta est, fit, & usque ad finem sæculi fiet per luminaria.

10. Quæritur nono, quandoquidem corpora nobiliora non habeat pro fine corpora minus nobilia, quo pacto Scriptura dicat luminaria esse facta, *ut illuminent terram*?

Respondet Sanctus Thomas quæst. 70. artic. 2. in terra esse hominem, qui propter animam rationalem est nobilior cælo, & luminaribus: ergo luminaria, dum facta sunt, ut illuminent terram, in qua sunt homines, facta sunt propter aliquid nobilius luminaribus. Addit creaturam nobiliorem posse ordinari ad minus nobilem, non secundum se consideratam, sed in quantum requiritur ad perfectionem vniuersi.

11. Quæritur vndecimo, vtrum luminaria sint animata?

Respondeo, quod ut refert Sanctus Thomas artic. 3. quæst. 70. in hac quæstione diuersæ fuerunt opiniones, non solum philosophorum, sed etiam Sanctorum Patrum. Anaxagoras enim teste, Augustino lib. 18. de Ciuit. cap. 41. apud Athenienses factus est reus, quia negauerat Solem esse Deum, vel aliquid animatum, & asseruerat esse lapidem ardentem, & carentem anima. Platonici docuerunt corpora cælestia esse animata, idemque ex Patribus docuit Origenes lib. 1. Periarch. cap. 7. ac insinuaui Hieronymus explicans illud Ecclesiast. 1. *Lustrans vniuersa per circuitum pergit spiritus*. At Basiliius Homil. 3. in Hexam. & Damasc. lib. 2. de fide, cap. 6. existimauerunt corpora cælestia non esse animata. Augustinus lib. 2. de Gen. ad lit. cap. 15. & in Enchir. cap. 58. quæstionem hanc reliquit sub dubio, ac in neutram partem inclinavit, & addidit, quod si sunt animata cælestia corpora, eorum animæ pertinent ad societatem Angelorum. Ostendit deinde Sanctus Thomas corpora cælestia non esse proprie animata, anima nimirum informante, sed æquiuocè, siquidem mouentur ab Intelligentia assistente, & quæ ipsis vnitur ut motor mobili, & concludit,

Vnde inter ponentes ea esse animata, & ponentes ea inanimata, parua, vel nulla differentia inuenitur in re, sed in voce tantum. Sed quia de hoc puncto egimus ex professo quæst. 7. de cælo, & mundo, ibique cum Sancto Thoma docuimus corpora cælestia, & præsertim luminaria non esse animata, sed moueri ab Intelligentia assistente, nihil hoc loco est addendum.

QVAESTIO CCXX.

Virum conuenienter describatur productio piscium, auium, & animalium irrationalium terrestrium, quinto, & sexto die facta.

S. Thomas quæst. 71. & 72.

1. **P**ostquam Deus ornauit terram herbis & arboribus, ac cælum luminaribus, quinta, & sexta die ornat terram, aquam, & aerem animalibus. Dixit igitur Deus æterni sui imperio: *producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cæli*. Nomine reptilium intelliguntur animalia, quæ vel pedibus carent, vel habent pedes valde breues, qualia sunt quæ viuunt in aquis, ac non gradiuntur, sed reptant. Ly reptile animæ viuentis idem significat, ac reptile habens animam viuentem, & sensitiuam. Nomine volatiliū super terram sub firmamento cæli, intelliguntur aues, quæ volant in aere, qui intercipitur inter terram, & firmamentum cæli, quod ut diximus supra, incipit ab orbe Lunæ. Deus igitur quinta die, primo mobili faciente quintam suam circulationem, exequens æternum suum imperium, creauit cete grandia, siue ingentes balænas, & omnem animam viuentem, ac motabilem, hoc est omnia animalia aquatilia viuentia vitam sensitiuam, ac se mouentia motu progressiuo, quam produxerant aquæ in species suas, hoc est iuxta species suas, & omne volatile secundum genus suum. Et vidit Deus, quod esset bonum, benedixitque eis. Et quia Deus dum benedicit, benefacit, siquidem quod dicit facit, ideoque scriptum est ipse dixit, & facta sunt, ideo Deus sua benedictione piscibus, & auibus dedit maximam fecunditatem, & virtutem, atque appetitum se multiplicandi per commissionem maris, ac feminæ, ideoque explicans, quod benedictio ordinabatur ad multiplicationem, addidit: *Crescite non tantum mole corporis, sed numero, & multiplicamini, generando similia in specie, & replete aquas maris, & aues multiplicentur super terram*, in qua habent nidos, ac cibum quærunt. Et factum est vespere, & mane dies quintus. Primo siquidem mobili faciente quintam suam circulationem, Sol ab oriente processit ad occidentem, ac fecit vespem, ac deinde noctu ab occidente rediit ad orientem, & fecit mane,

mane, & sic facta est quinta dies naturalis.

2. Pro maiori explicatione quæritur primo, vtrum Deus quinta die pisces, & aues produxerit secundum esse formale, quod habent in proprijs speciebus, vel solum secundum esse virtuale, quod habent in seminibus?

Respondeo, quod Augustinus lib. 3. de Genes. ad litteram, sicut dixerat plantas tertia die productas fuisse solum secundum esse virtuale, quod habent in seminibus, sic asserit pisces, & aues hac quinta die productas fuisse solum secundum esse virtuale, dando aquis virtutes seminales hæc producendi. At nos sicut quæst. 218. num. 14. & 15. cum communi sententia Patrum, & Theologorum censuimus herbas, & plantas tertia die productas fuisse secundum esse formale, quod habent in proprijs speciebus, sic existimamus pisces, & aues productas fuisse secundum esse formale, quod habent in proprijs speciebus. Probatur. Nam Scriptura dicit: *Creauit Deus cete granata, & omnem animam viuentem, atque motabilem, quam produxerant aque in species suas, & omne volatile secundum genus suum*; sed hæc si propriè intelligantur, sicut debent intelligi, significant productionem secundum esse actuale: ergo. Rursus, benedixit eis dicens, *crescite, & multiplicamini, & replete aquas maris, auesque multiplicentur super terram*: benedictio autem hæc conuenit piscibus, & auibz actu existentibus in propria specie. Præterea prius animalia debuerunt produci in proprijs speciebus, ac deinde multiplicari, producendo sibi simile per semen, &c.

3. Quæritur secundo, vtrum Deus pisces, & aues quinta die creauerit ex nihilo, vel ex materia præexistente, ac initio creata, cum creauit Deus cælum, & terram?

Respondeo, quod non creauit ex nihilo, sed ex materia præexistente, & ante creata. Hoc enim ad minimum significant verba illa: *producant aque reptile animæ viuentis, &c.* Rursus post primam creationem opera sex dierum facta sunt, non ex nihilo, sed ex materia præexistente. Dum ergo dicitur: *Creauit Deus cete grandia*, creatio non sumitur omnino strictè pro productione ex nihilo, sed aliquanto latius, vt in pluribus alijs locis Scripturæ.

4. Quæritur tertio, ex qua materia producta fuerint aquatilia, & volatilia?

Respondeo, quod producta sunt ex omnibus quatuor elementis debitè permistis. Porro licet animalia constent ex omnibus quatuor elementis debitè permistis, tamen præcipuè constant ex terra, & aqua. Et quia aquatilia, & volatilia habent temperamentum magis aqueum, quam terreum, animalia terrestria habent temperamentum magis terreum, quam aqueum, ideo aquatilia, & volatilia dicuntur producta fuisse ex aqua, reliqua animalia terrestria dicuntur sexta die producta fuisse ex terra.

5. Quæritur quarto, vtrum in aliquo sensu volatilia fuerint producta ex terra, siue humo, & ex aere, & quæ circa hoc punctum fuerint auctorum opiniones?

Respondeo tres fuisse præcipuas sententias, quæ tamen videntur posse conciliari. Prima Caietani, & Catherini in Genes. 1. quos sequitur Pererius de opere sex dierum, docet illa producta esse ex humo, seu terra. Fundamentum est, quia Genes. 2. dicitur: *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuersis volatilibus cæli*, adduxit ea ad Adam.

6. Secunda sententia docet volatilia producta esse ex aqua, sicut pisces. Sequuntur hanc sententiam Basilus, & Ambrosius in Hexam. Chrysostomus in Genes. Hieronymus epist. 83. ad Oceanum, dicens: *Primum de aquis, quod vixit egreditur, & pennatos fideles de terra ad cælum leuat*. Fauet etiam Augustinus lib. 3. de Gen. ad litt. cap. 7. & 8. & Ecclesia in hymno Ambrosij fer. 5. ad vespertas canit, *Magna Deus potentia, qui fertili natos aqua, partim relinquit gurgiti, partim leuas in aera*. Fundamentum est, quia Genes. 1. Deus dixit. *Producant aque reptile animæ viuentis, & volatile super terram sub firmamento cæli*.

7. Tertia sententia docet volatilia facta esse ex aere. Hanc magis probat Augustinus lib. 3. de Genes. ad litt. cap. 3. & lib. imperfecto in Genes. Eandem sequuntur Rupertus lib. 1. in Genes. cap. 5. & alij.

8. Dicendum has duas sententias posse conciliari. Explicatur. Aqua in vapores eleuata multum continet aeris, & vocatur etiam aer; sed aues productæ sunt ex aqua in vapores eleuata, pisces autem ex aqua manente in mari, & fluminibus: ergo aues ita productæ sunt ex aqua, vt etiam in aliquo sensu productæ sint etiã ex aere. Animalia igitur producta sunt in loco, in quo mouentur, & ex elemento in quo mouentur; & quia animalia terrestria mouentur in terra, pisces mouentur in aqua, aues in aere, ideo animalia terrestria producta sunt in terra, & ex elemento terræ; pisces in aqua, & ex aqua non eleuata in vapores, sed manente in mari, fluminibus, & lacubus; aues in aere vaporoso, & ex aqua in vapores eleuata, ac multum aeris continente, quæ proinde dicitur aer. Hanc sententiam hoc pacto explicatam docet Sanctus Thomas quæst. 71. artic. vnico ad 3. *Dicendum, quod aer quia insensibilis est, non per se ipsum connumeratur, sed cum alijs, partim quidem cum aqua, quantum ad inferiorem partem, quæ exhalationibus aquæ ingrossatur, partim etiam cum cælo quoad superiorem partem. Aues autem motum habent in inferiori parte aeris, & ideo sub firmamento cæli volare dicuntur, etiam si firmamentum pro nebuloso aere accipitur, & ideo productio autem aquæ ascribitur. Suarius lib. 2. de opere sex dierum, cap. 10. hanc opinionem sequitur, & pro ea asserit etiam Eucherium, cuius verba sunt. Volatilia ab aquis producta scribuntur, quia aer, in quo volitant, a sapien-*

sapientibus cum aquis deputatur, qui aquarum humida exhalatione pinguescit, ut volatus animalium suscipere possit.

9. Ad fundamentum sententiæ dicentis aues productas fuisse ex terra desumptum ex his verbis 2. Gen. *Formatis igitur Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cæli*: Respondet S. Augustinus lib. 9. de Genesi, ad litt. cap. 1. *ly ex humo* referri solum ad animalia terræ, quæ exprimentur in prima parte periodi, non autem ad volatilia cæli, quæ ponuntur in secunda parte periodi. Addit Augustinus humum esse terram aquæ mistam ad modum lutii, ac sic includere duo elementa, terram nimirum, & aquam.

10. Queritur quarto, utrum Deus quinta die produxerit pisces, & aues in statu perfecto?

Respondet cum Suario lib. 2. de opere sex dierum, cap. 10. num. 5. producta fuisse in statu perfecto cum suis individuis, & speciebus, ac proinde producta fuisse plura individua, prout requirebatur ad perfectionem, & varietatem mundi. Vide quæ de plantis dicta sunt quæst. 218. num. 17.

11. Queritur quinto, utrum monstra, vel animalia, quæ generantur ex putri, & ex commixtione seminum, producta sint hac quinta die?

Respondet, quod sicut quæst. 218. nu. 18. dixi herbas, & plantas, quæ oriuntur ex putri, vel ex commixtione seminum non fuisse productas secundum esse formale, sed secundum esse radicale, quod habebant in suis causis, sic probabile est monstra, & animalia, quæ generantur ex putri, vel ex commixtione seminum, quinta, & sexta die producta fuisse, non secundum esse formale, sed secundum esse radicale, quod habebant in suis causis. Confirmatur: nam ex putrefactione, commixtione seminum, & combinatione accidentali aliarum causarum, vel casu, vel arte humana quotidie producuntur in mundo novæ species rerum, quæ ante non erant actus: ergo verisimile est, quod Deus illas ab initio produxerit solum secundum esse virtuale, quod habuerunt in arte humana, vel Angelica. Sequitur hanc sententiam Suarius lib. 2. de opere sex dierum, cap. 10. num. 12. & 13. & pro eadem citat Pererium, & Torniellum in sexto die. Potest etiam afferri S. Thomas, qui quæst. 73. artic. 1. ad 3. dicit. *Species etiam novæ, si quæ apparent, præexistunt in quibusdam actibus virtutibus: sicut & animalia, ex putrefactione generata, producuntur ex virtutibus stellarum, & elementorum, quam à principio acceperunt, etiam si novæ species talium animalium producuntur. Animalia etiam quadam secundum novam speciem aliquando oriuntur ex commixtione animalium diversorum secundum speciem, sicut cum ex asino, & equa generatur mulus: & hæc etiam præcesserunt casualiter in operibus sex dierum.*

12. Queritur sexto, utrum aues sint productæ simul tempore cum piscibus, vel post pisces.

Respondet probabile esse, quod aues productæ sint simul cum piscibus. Gen. enim 1. dicitur: *Dixit etiam Deus: producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile*: ergo cum pisces, & aues significantur ut producta quasi eodem imperio, insinuantur, ut simul tempore producta, ut docet Suarius lib. 2. de opere sex dierum, cap. 10. num. 8.

13. Queritur septimo, utrum aues, & pisces fuerint quinto die producta à solo Deo, non concurrente actu causa secunda, vel concurrente causa secunda, ac præsertim aqua.

Respondet producta fuisse à solo Deo sine concursu actu causa secunda. Probat ex rationibus, quibus quæst. 218. num. 26. probatum est herbas, & plantas, productas fuisse actu à solo Deo, sine concursu causa secunda. Deus ergo dicens, *Producant aquæ*, significavit concursum solum passivum, ut eo loco est explicatum exemplo generationis, quæ matres generant filios, licet iuxta opinionem Aristotelis, & aliorum, passivè solum concurrant ad generationem filiorum.

14. Superest, ut cum Sancto Thoma, quæst. 72. artic. vnicuique agamus de opere sextæ diei, hoc est de productione animalium terrestrium. Deus igitur, postquam quinta die ornavit elementum aquæ animalibus aquaticis, & elementum aeris volatilibus, sexta die ornat elementum terræ animalibus terrestribus, ac demum producit hominem, hoc est Principem, ac Regem terræ. Dixit igitur Deus: *producat terra animam viventem in genere suo, iumenta, reptilia, & bestias terræ secundum species suas. Et factum est ita*: hoc est dixit Deus æterno suo imperio: terra producat omnia genera terrestrium animalium viventium vitam sensitivam, quæ genera sunt iumenta, puta equi, asini, & alia huiusmodi, quæ vocantur hoc nomine, quia facta sunt, ut serviunt hominem in ferendis oneribus, reptilia, hoc est animalia, quæ quia vel carent pedibus, vel habent pedes breves, per humum repunt, ac vix eleuantur à terra, cuiusmodi sunt serpentes, lacertæ, &c. & bestias terræ, hoc est feras sylvestres, ut leones, lupos, &c. secundum species suas. *Factumque est ita*. Deus enim sexta die exequens quod ab æterno decreverat, *fecit bestias terræ iuxta species suas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere suo*. Animalia porro terrestria facta sunt à Deo ita, ut terra etiam virtutibus seminalibus fecundata concurrerit solum passivè ad eorum productionem, eo pacto, quo ut diximus agentes de operibus tertiæ, & quintæ diei, aqua concurrat solum passivè ad productionem aquaticum, & volatilium. Rursus sicut aquatilia, & volatilia facta sunt ex quatuor elementis inuicem permixtis, ita tamen, ut in ipsis prævaluerit elementum aquæ, ita animalia terrestria facta sunt ex quatuor elementis inuicem permixtis, ita tamen, ut in ipsis prævaluerit elementum terræ. Præterea sicut

Deus

Deus tertia, & quinta die produxit plantas, pisces, & aues in statu perfecto, sic sexta die produxit animalia terrestria in statu perfecto. Demum sicut plantæ, pisces, & aues, quæ generantur ex putri, & ex commixtione seminum, produxit solum secundum esse, quod habent in suis causis, sic idem proportiona-liter est dicendum de animalibus terrestri-bus.

15. Agit deinde Moyses de formatione hominis. Sed de homine quoad animam, & corpus, eiusque productione, ac de statu in-nocentia Sanctus Thomas fuse agit quæ-stion.90. & pluribus quæstionibus sequenti-bus, ac nos cum ipso disputabimus sequen-tibus tractatibus, postquam cum eodem San-cto Thoma quæst. 73. egerimus de ijs, quæ spectant ad diem septimam, & quæst. 74. de ijs, quæ spectant ad omnes septem dies in-communi.

Q V A E S T I O C C X X I.

Utrum conuenienter dicatur Deus septima die compleuisse opus suum, quiescisse, & benedixisse, ac sanctifi-casse diem septi-mum?

S. Tho. quæst. 73. artic. 1. 2. 3.

1. **P**rimò videtur inconuenienter Gen. 2. dici: *compleuit Deus die septimo opus suum, quod fecerat.* Qui enim opus complet, aliquid facit; sed Deus die septimo nihil fecit, imò ut dicitur Gen. 2. verbis immediatè sequenti-bus, *requieuit die septimo ab omni opere, quod pa-trararat;* ergo.

2. Secundò tempus Incarnationis ad Gal. 4. dicitur tempus plenitudinis, ac Deus per Incarnationem, & mortem compleuit, & perfecit opus suum, ideoque Christus moriens Ioan. 19. dixit *consummatum est:* in fine etiam mundi Deus complebit opus suum; ergo non apparet, in quo sensu Deus die septima com-pleuerit opus suum, quod patrarat.

3. Tertio opus, cui multa sunt adden-da, nondum est completum; sed operi sex dierum multa erant addenda, nimirum mul-ta indiuidua, plures nouæ species, quæ quo-tidiè oriuntur ex putrefactione, vel commix-tione seminum, innumeræ animæ rationales, quæ quotidie creantur, Incarnatio Verbi, de qua Hierem. 31. dicitur, *nouum faciet Dominus super terram,* noua opera miraculosa, de qui-bus Ecclesiast. 36. dicitur, *In noua & immuta mirabilia;* circa diem iudicii in nouabuntur omnia in glorificatione Sanctorum iuxta illud Apocal. 12. *Et dixit qui sedebat in throno: ecce noua facio omnia;* ergo.

4. Quartò videtur inconuenienter dici

Gen. 2. *requieuit Deus die septimo ab omni opere, quod patrarat.* Nam quies opponitur motui, & labori, qui oritur ex motu: sed Deus creauit, perfecit, & ornauit mundum absque motu, & labore; ergo post creationem, & opera sex die-rum non quieuit.

5. Quintò si dicatur Deum quiescisse, in quantum cessauit operari, contra est, quia Ioan. 5. Christus dicit: *Pater usque modo opera-tur, & ego operor;* ergo Deus cum septima die non cessauerit operari, non quieuit.

6. Sextò videtur Deus non debuisse bene-dicere potius diei septimæ, qua quieuit ab opere, quam alijs sex diebus, quibus opera-tus est. Deus enim benedicendo benefacit, quia facit quod dicit, ideoque Psal. 148. dici-tur: *ipse dixit, & facta sunt;* sed Deus benefa-cit, operando, & faciendo bona, non autem quiescendo, & cessando ab opere: ergo debuit potius benedicere sex diebus, quibus operatus est, quam diei septimæ, qua quieuit ab omni opere, quod patrarat.

7. Respondeo, quod explicato opere sex dierum, describit Moyses quietem, & san-ctificationem diei septimæ. Quia verò artifex non quiescit ab opere, nisi illud prius perfec-rit, & ornauerit, ita ut iuxta finem intentum nihil operi sit addendum, ideo præmittit Moyses, quod per opus sex dierum, *perfecti sunt celi, ac terra, & omnis ornatus eorum,* ita ut iuxta finem à Deo intentum nihil mundo fue-rit addendum. In Hebræo ubi nos legimus, *omnis ornatus eorum,* legitur, *omnes exercitus eo-rum;* quia nimirum quæ spectant ad ornatum cœli, & elementorum, ad modum quorum-dam exercituum ordinatissimè sunt disposita. Stellæ siquidem sunt veluti exercitus cœlo-rum: Aues sunt veluti exercitus aeris: Pi-sces sunt veluti exercitus aquarum: Anima-lia terrestria sunt veluti exercitus terræ, qui-bus præest homo, tamquam Imperator. Quia rursus artifex dicitur complere opus suum, non solum cum ultimam manum imponit, sed etiam cum manum subtrahit ab opere, ideo Moyses addit, *compleuitque Deus die septi-mo opus suum, quod fecerat.* Cum enim die sex-to ultimam manum imposuisset operi, & sic compleisset illud positiuè, die septima videns opus esse perfectum, subtraxit manum ab opere, & sic illud compleuit negatiuè, & *re-quieuit ab omni opere, quod patrarat.* Porro non ita Deus septima die quieuit, ut cessauerit à faciendis ijs, quæ spectant ad conseruationem, & gubernationem vniuersi: (ab hoc enim opere nunquam cessauit, neque cessabit: ideoque Christus dixit Ioan. 15. *Pater meus us-que modo operatur, & ego operor;*) sed solum ces-sauit ab opere creationis, ideoque ad hoc ex-primendum Moyses dicit: *requieuit ab omni opere, quod patrarat.* Absoluto enim opere creationis, ab ipso requieuit. Dicitur autem Deus requieuisse ab opere, non autem in ope-re, quia Deus licet cessauerit ab opere suo, ta-men beatificè quiescit per modum perfectis-simæ

N n n n s i m æ